

Маторіна Н. М.,*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германської та слов'янської філології
Донбаського державного педагогічного університету*

ТЕОРЕТИЧНІ Й ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ «КОРОНАВІРУСНОЇ» ЛЕКСИКИ І ФРАЗЕОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Анотація. Важливим аспектом дослідження динаміки будь-якої мови, інноваційних процесів у ній є вивчення задіяних механізмів поповнення чи оновлення словникового складу. У розвинених мовах світу, за свідченнями лінгвістів, у середньому за рік з'являється майже 800 неологізмів. Це спонукає науковців не лише фіксувати нові слова, а й здійснювати їх ґрунтовний аналіз. Наукова студія присвячена опису семантики й функціонуванню т. зв. коронавірусної лексики і фразеології в українській мові, вияву нових тенденцій у процесі неологізації окресленого прошарку мовних одиниць. Хронологічно аналіз таких номінацій охоплює 2020 рік – початок 2021 року, фактичним матеріалом для нього слугували тексти сучасної української періодичної преси й електронні ресурси (інформаційні сайти й портали, інтернет-видання). Під час дослідження зафіксовано значну кількість нових номінацій: до лексичного корпусу залучено медичні терміни, спеціальну лексику в галузі освіти, лексеми на позначення сьогоденних реалій із засобів масової інформації як маркерів життєдіяльності сучасного соціуму в умовах коронавірусної кризи. Схарактеризовано перші теоретичні засади вивчення коронавірусної лексики і фразеології, простежено вплив екстралінгвальних та інтралінгвальних чинників на інноваційні процеси, зокрема на поповнення цієї тематичної групи слів і словосполучень новими найменуваннями в контексті змін в українському суспільстві та на міжнародній арені; описано явище актуалізації слів, які нещодавно ще були на периферії лексичної системи, а впродовж 2020 року набули статусу одиниць активного лексикону. Проаналізовано семантичну структуру й трансформації, функціонально-прагматичні особливості, основні способи творення коронавірусної лексики та фразеології. Для подальшого вияву структурно-семантичних особливостей коронавірусної лексики та фразеології доцільним вважаємо лінгвістичні спостереження та фіксацію змін зазначеної тематичної групи інновацій.

Ключові слова: неологізація, неологізм, новотвори, коронавірусна лексика, коронавірусна фразеологія, «слова-свідки».

Постановка проблеми. Мова й суспільство перебувають у постійному взаємозв'язку: з одного боку, розвиток і функціонування мови зумовлені станом суспільства, з іншого – мова є невичерпним джерелом пізнання життя суспільства, його історичної долі та особливостей світосприймання. Отже, мова – явище суспільне. Вона виникла в суспільстві, обслуговує його, є однією з найважливіших ознак суспільства й поза ним існувати не може. І, навпаки, суспільство без мови не існуватиме.

Лексична система української мови від початку XXI століття є відкритою, «відповідає» на всі виклики часу й соціуму.

Динамічні процеси в українській мові 2020 р. – початку 2021 р., кількісні та якісні зміни лексико-семантичної системи засвідчують щільний зв'язок розвитку й функціонування її в нових світових реаліях і запитів українського суспільства. Пандемія коронавірусної інфекції охопила практично всі країни світу. Серед основних процесів поповнення української лексики та фразеології в окреслений період, зумовлених пандемією COVID-19, важливе місце посідає неологізація, що має вияв у творенні нових слів, словосполучень з новими значеннями, розмовних словоформ, в актуалізації та функціональній переоцінці лексичних одиниць, які вже давно наявні в мові, у трансформації фразеологізмів тощо. Усі ці інновації потрібно не лише констатувати, фіксувати, а й піддавати ґрунтовному аналізу, окреслити основні тенденції розвитку, функціонування, схарактеризувати структурно-семантичні, словотвірні, граматичні особливості тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку з інтенсивним поповненням української лексики і фразеології неологізмами на початку XXI ст. сучасні українські мовознавці виявляють підвищений інтерес до аналізу інновацій окресленого періоду. У наукових розвідках досліджують у словниковому складі інноваційні процеси, взаємопов'язані зі змінами в суспільстві, здійснюють аналіз функціонування неологізмів у різних комунікативних сферах. Окремі аспекти оновлення лексикону сучасної української мови висвітлено в наукових працях О.А. Сербенської та М.Й. Волощак [1], Д.В. Мазурик [2], О.А. Стишова [3; 4], І.М. Кочан [5], Ж.В. Колоїз [6], Н.Ф. Клименко, Є.А. Карпіловської і Л.П. Кислюк [7], М.І. Навальної [8], Н.О. Поліщук [9] та ін.

Систематизований і проаналізований матеріал дає змогу вважати актуальним і доцільним дослідження ще одного аспекту неологізації в українській мові, а саме вивчення т. зв. «коронавірусної» лексики та фразеології (термін *робочий*). У 2020 р. було оприлюднено низку цікавих наукових розвідок, в яких висвітлено різні спрямування дослідження «коронавірусної» лексики та фразеології. Аналізу рекламної лексики (на матеріалі українських і словацьких текстів), поширення якої зумовлено темою COVID-19, присвячена наукова стаття Л.Д. Ходи [10], в якій репрезентовано тематику найчастотніших слоганів, мовні особливості творення соціальної та комерційної реклами. Авторка резюмує: «коронавірусна» лексика розширила мовний діапазон текстів як українського, так і словацького рекламного простору. У дослідженні Т.В. Весни та Т.В. Телецької на матеріалі французького медійного дискурсу визначено вплив сучасного соціального контексту під час пандемії COVID-19 на лінгвістичну ситуацію, зокрема появу нових елементів форми, змісту, функціонування тощо [11].

Попри підвищене зацікавлення лінгвістів проблемами збагачення словникового складу української мови, зокрема лексико-фразеологічними інноваціями, потрібно акцентувати на незначній кількості наукових розвідок, присвячених неологізаційним процесам у сучасній коронавірусній лексиці та фразеології, здійснених завдяки системному аналізу значного за обсягом фактичного матеріалу. У сучасній україністиці сьогодні майже немає наукових праць, в яких би дослідники аналізували неологізаційні процеси в царині лексико-фразеологічних інновацій періоду коронавірусної пандемії. Саме тому поглиблене дослідження порушеної проблеми видається актуальним, надзвичайно важливим і перспективним для розвитку сучасної україністики.

Метою статті є аналіз лексико-семантичних інновацій мовлення українців під час пандемії коронавірусної інфекції COVID-19. Мета роботи передбачає виконання таких завдань: 1) визначити тематичні різновиди коронавірусної лексики та фразеології, з'ясувати її структурно-семантичні особливості; 2) характеризувати процес засвоєння, а також проаналізувати особливості функціонування коронавірусної лексики і фразеології в мовленні українців; 3) визначити основні способи творення коронавірусного лексикону.

Актуальність дослідження зумовлена потребою поглибленого аналізу неологізації української коронавірусної лексики та фразеології з метою визначення семантичних, словотвірних і функціонально-прагматичних особливостей коронавірусних неологізмів та виокремлення найважливіших тенденцій у цьому процесі, вона обґрунтована відсутністю праць такого спрямування.

Джерельною базою дослідження послуговував фактичний матеріал коронавірусної лексики, який містить понад 300 одиниць. Перелік лексичних інновацій, схарактеризованих у дослідженні, не є вичерпним, оскільки проблеми, спричинені пандемією коронавірусу, спонукають до активної наукової та суспільної діяльності, яка обов'язково знайде свій подальший відбиток у мові.

Одним зі способів вивчення неологізації словникового складу є спостереження над функціонуванням нових лексичних одиниць, добір яких здебільшого здійснено з текстів українських засобів масової інформації («Газета по-українськи», «Голос України», «Демократична Україна», «Довкілля та здоров'я», «Здоров'я і довголіття», «Медична газета «Здоров'я України»», «Медична освіта», «Молодь України», «Освіта», «Сучасна освіта України», «Україна молода», «Український медичний часопис») та електронних ресурсів (інформаційних сайтів і порталів, інтернет-видань).

До неологізмів зараховуємо нові лексичні одиниці, нові значення, відновлену лексику, оказіональні утворення і потенційні слова, запозичені слова й вислови, які виникли, розширили чи змінили сферу свого функціонування або конотативне забарвлення під час пандемії в Україні коронавірусу COVID-19.

Відсутність чіткої термінологічної бази дослідження так само створює дискусійні проблеми. Так, для позначення нового слова є кілька термінів, наприклад: *новотвір*, *новоутворення*, *новація*, *інновація*, *нова номінація*, *неологізм*, *неонім* тощо. Ми переважно послуговуватимосся термінами *інновація* та *неологізм* на позначення лексико-семантичних нововведень (у широкому значенні, розуміючи під ним не лише загальноживані мовні одиниці, прийняті та закріплені узусом, а й інди-

видуальні, оказіональні утворення, яким притаманна новизна форми або значення) та робочими термінами *коронавірусна лексика* та *фразеологія*.

Виклад основного матеріалу. Виокремимо основні теоретичні положення й окремі узагальнення з проблеми активних процесів у сучасній українській мові, зокрема на матеріалі коронавірусної лексики і фразеології.

Лексика і фразеологія – це особливі мовні яруси: саме тут найбільш яскраво відбито всі зміни життєдіяльності суспільства. Корінні зміни, що відбулися на початку XXI ст. в усіх сферах життя українського суспільства, спричинили справжній «неологічний бум» у лексиці й фразеології. 2020 рік і дотепер – період найактивнішого розвитку й функціонування т. зв. коронавірусної лексики і фразеології в мовах багатьох країн світу, зокрема й в українській. Виникнення нового фрагмента в діяльності носія мови автоматично фіксують на лексичній мапі української коронавірусної лексики та фразеології.

Коронавірусні слова, на думку французького лінгвіста Ж. Маторе, можна вважати «словами-свідками». Науковець дійшов висновку, що порівняння словника певного народу різних історичних періодів відбиває його соціальний розвиток. Він вважає, що кожній епосі притаманне утворення суспільно значущих неологізмів за формою та змістом. Зміни в лексиці є своєрідним символом змін у суспільстві. Такі слова Ж. Маторе й називає словами-свідками («mots-témoins»), які є орієнтирами, ознаками часу, «реперними точками» конкретних явищ і подій. В окремих випадках ці слова виходять за межі національних кордонів і стають надбанням ширшої спільноти – різних країн і навіть континентів [12].

У лексико-семантичному полі «коронавірусної лексики» основними словами-свідками наразі є лексичні доміанти *COVID*, *Covid-19*, *CoV*, *nCoV* і *коронавірус*¹; так називають родину вірусів (загалом їх близько 40-ка), які ззовні нагадують сонячну корону через відростки у вигляді шипів. *Covid* – абревіатура від англ. *CO*rona *VI*rus *D*isease *к*оронавірусна хвороба (затверджена як офіційна скорочена назва); *CoV* – абревіатура від англ. *CO*rona *VI*rus; *nCoV* – абревіатура від англ. *novel CO*rona *VI*rus.

Провідними словами-свідками 2020 р., які засвідчують глобальні світові зміни, можна вважати також такі слова: *дезінфектори*, *дезінфекція*, *дотримання санітарних норм*, *ізоляція*, *карантин*, *коронавірус*, *криза*, *локдаун*, *маска*, *обсервація*, *пандемія*, *підозрілий на зараження*, *респіратор*, *респіраторні захворювання*, *рецепсія*, *самоізоляція*, *спецперепустка*, *спецрейс*, *суперпоширювачі*, *тест*, *тимчасове безробіття*, *фейки*, *фейкова інформація*, *економічний спад*, *експрес-тест*, *епідемія* тощо.

Чинниками (як лінгвальними, так й екстралінгвальними), які впливають на формування й розвиток коронавірусної лексики, можна вважати: 1) нові соціальні явища, що мають як позитивне, так і негативне значення для суспільства (*коронавірусна криза*, *коронавірусна епідемія*, *коронавірусна пандемія*; *протиепідемічні заходи*, *ізоляція*, *карантинні заходи*, *карантинні канікули*, *масове щеплення*, *масове вакцинування*; *дистанційна робота*, *дистанційне навчання* тощо); 2) нові

¹ За підрахунками експертів, слово «коронавірус» в англійській мові в 2020 р. стали вживати в 35 тис. разів частіше, ніж роком раніше. У Німеччині словом 2020 р., за інформацією однойменної кампанії, стало «Corona-Pandemie», що можна перекласти як «коронавірусна пандемія». Словник сучасної української мови та сленгу «Мислово» словом 2020 р. обрав «коронавірус».

досягнення науки й техніки (ПЛР-тести, тести на антитіла, розробка вакцини проти коронавірусу, вакцинація проти коронавірусу, імуномодулятори тощо); 3) дію законів «мовної експресії» (коронавірус → корона), економії лінгвальних засобів, мовної енергії (коронавірусна паніка → коронапаніка), тенденцію до ускладнення лінгвальної інформації, збагачення мовної структури іншими словами (лихо-епідемія) тощо. Здійснений аналіз дає змогу стверджувати, що як екстралінгвальні, так й інтралінгвальні чинники однаково впливають на розвиток коронавірусної лексики і фразеології сучасної української мови, а також спростовує думку тих мовознавців, які надають перевагу екстралінгвальним чинникам.

Досить поширеною тенденцією розвитку української мови сьогодення можна вважати поповнення медичної термінології новими номенами, які з площини рідковживаних мовних одиниць потрапляють у конфігурацію лексики загальноживаної: раніше незрозумілі терміни миттєво перетворюються на побутові (антиген, тест на антитіла, ПЛР-тест, сатурація, санітайзер, тепловізор, тест на коронавірус, негативний/ позитивний тест на коронавірус тощо). Спостерігається актуалізація лексичних одиниць медичної галузі, в процесі якої відбувається функціональна переоцінка й розширення сфери стилістичного використання лексем, маркованих у словниках як спеціальні, вузькоспеціальні, рідковживані. Їх нечасто використовували поза медичним контекстом, але впродовж 2020 року вони надзвичайно швидко поповнили активний лексикон, зокрема, це такі слова: антисептик, вірусна пневмонія, генетичні модифікації вірусу, зараження, інкубаційний період, контактні (особи), захисна маска, штучна вентиляція легень (ШВЛ) тощо. Явище актуалізації досить часто корелює із семантичними змінами: розширенням або звуженням значення номінативних одиниць.

Можна виокремити такі основні причини інноваційних процесів у площині коронавірусної лексики та фразеології: 1) відсутність слова на позначення нової реальності, предмета, поняття в суспільному житті (бінмени – ті, хто не може працювати дистанційно або надавати свої послуги в безконтактний спосіб; працівники малооплачуваних галузей (двірники, сторожі, виховательки, санітари, водії громадського транспорту, продавці, кур'єри, прибиральники тощо), які не потребують великих кваліфікацій, виявилися незамінними, а тому суспільно корисними; *конфіттинг* – збільшення ваги за відсутності фізичних вправ і наявності зайвих калорій під час перебування на карантині); 2) тенденція до заміни словосполучень однослівним найменуванням для зручності (коронавірусна криза → коронакриза); 3) потреба в розмежуванні понять (надзвичайна ситуація не обмежує конституційні права і свободи, а надзвичайний стан – цілком: він може обмежувати свободу руху, зібрань і навіть дозволяти примусове вилучення майна у фірм чи окремих людей; надзвичайний стан в Україні не вводили, хоча окремі його атрибути діють як частина карантину) тощо.

Коронавірусну лексику поповнюють: 1) власне неологізми – нове слово позначає нове поняття; 2) трансформації як синтез нової форми слова зі значенням, яке раніше мала інша форма, для нового емоційного й експресивного значення; 3) семантичні неологізми (або переосмислення), тобто нові значення вже наявних слів. Значна частина інновацій – це запозичення. Джерелом нових запозичень коронавірусної лексики національної мови, які є актуальними для українського суспіль-

ства у зв'язку з активними контактами народів за останній рік, переважно слугувала англійська мова – домінантна мова міжнародного спілкування; трапляється також функціонування інтернаціональних термінів грецького й латинського походження, а саме: *інфодемія* (infodémie) → поширення неточної інформації, чуток та фейкових новин; *твіндемія* (twindémie) → поєднання двох епідемій; *ковідіот* (covidiot) → той, хто ігнорує застереження щодо здоров'я громадян чи безпеки тощо.

Особливістю розвитку української коронавірусної лексики є активізація мовленнєвих okazionalizmів: *короналіи*, *інтелектуальний локдаун*, *короновий рік*, *карантиногриль*, *кавоізоляція*, *«зумбі»*, *турботовірус*, *антиковід*, *самоізолянти* тощо. Появу таких слів можна вважати засобом інформаційного впливу не лише на емоції людей, їхню психіку, а й на їхнє інтелектуальне сприймання, світоглядну та громадську позицію, яка має вияв у ставленні до певних фактів і подій суспільного життя.

Активність використання коронавірусної лексики і фразеології засвідчує формування синонімічних рядів таких мовних одиниць: *коронавірус*, «корона», *COVID-19*, *коронавірусна інфекція*, *коронавірусна хвороба*, *коронавірусне захворювання*, *уханська недуга*, *китайський грип*, *коронавірус з Уханю*; *соціальна дистанція*, *соціальне дистанціювання*, *фізична дистанція*, *безпечна дистанція*, *соціальна відстань*, *безпечна відстань*; *повний карантин*, *жорсткий карантин*, *тотальний карантин*, *суворий карантин*; *повний локдаун*, *жорсткий локдаун*, *тотальний локдаун*; *м'який карантин*, *адаптивний карантин*; *м'який локдаун*, *частковий локдаун*; *епідемія коронавірусу*, *коронавірусна епідемія*; *пандемія коронавірусу*, *коронавірусна пандемія*; *антимасковий протест*, *антимасковий рух*, *антимасковий режим*; *ізоляція*, *обсервація*, *сувора ізоляція* тощо.

Коронавірусні слова можуть бути як зафіксовані, так і не зафіксовані в спеціальних чи загальних словниках.

Продуктивними способами морфологічного творення коронавірусних слів є афіксація, складання та аббревіація (карантин – *карантинний*, карантин – *карантинка* (повідомлення, яке надіслане під час карантину), коронавірус → *коронавірусний* → *антикоронавірусний*, ковід → *ковідний*, *ковідка*, *ковідниця*, *ковідувати*, *антиковід*, маска → *антимаска*, карантинити → *закарантинити*, *перекарантинити*; коронавірусна криза → *коронакриза*, коронавірусний рік → *коронарік*, *самоізоляція*, *спецперепустка*, *домосида*; *CoV*, *nCoV*, ПЛР (полімеразна ланцюгова реакція) – *ПЛР-ний* тощо.

На шпальтах українських інтернет-видань поширеними є «коронавірусні» слова й вирази, які є кальками з інших мов, як-от: *короналіи* (ісп. *coronials*) – покоління, яке народжується під час карантину; *балконнаці* (ісп. *balconazis*) – люди, що ображають тих, хто ходить по вулиці; *корона-ослик* (ісп. *coronaburro*); «*коронер-біженець*» (фін. *Koronapakolainen*) – людина, яка втекла до провінції, щоб уникнути зараження коронавірусом; «*коронний борг*» (фін. *Koronavelka*) – державна позика для покриття витрат, викликаних пандемією; *коронапривітання* (швед. *Coronahälsning*) – вітання на відстані без потиску руки; *макаронівірус*, *гредкохайн* (рос.) – нездоровий ажіотаж, спричинений масовою закушівлею макаронів і гречки; *коронапофігісти*, *ковігісти* (рос.) – лексеми на позначення людей відповідно до їхнього ставлення до пандемії; *карантьє* (рос.) – власник собаки, який здає її в оренду для прогулянок; «*ефект Тегнелла*» (швед. *Tegnelleffekten*) – ефект популярності

Андерса Тегнелла, провідного епідеміолога Швеції, як результат його щоденних виступів на прес-конференціях: спокійний, рівний і навіть нудний тон чиновника, його незалежність від думки інших і критики ззовні, завзятість у відстоюванні шведської стратегії в боротьбі з коронавірусом викликали й викликають симпатію багатьох шведів і довіру до дій експертів і влади тощо.

Життя в умовах карантину спричинило й активізацію процесів неофразеологізації – стабілізації та закріплення в мовній практиці українців нових, відносно стійких мовних комплексів, нових словосполук різної структури, походження, різної соціальної значущості, як-от: *адаптивний карантин*, *вірус бідності* (так називають коронавірус, унаслідок поширення якого на карантин було закрито бізнес), *дотримуватися етикету кашлю*, *залишатися вдома*, *карантинні канікули*, *карантинні лайфхаки* (корисні поради), *карантинні обмеження*, *карантинні челенджі* (інтернет-роліки, що містять поради, які потребують виконання (чи їх рекомендують для виконання) під час вимушеного перебування вдома на карантині), *китайський грип*, *локдаун вихідного дня*, *м'який карантин*, *м'який локдаун*, *обмежувальні заходи*, *покоління COVID*, *профілактичний карантин*, *розумний карантин*, *сувора ізоляція*, *уханська недуга* тощо. Використовують у мовленні т. зв. «карантинні» фразеологізми зараз усі, незалежно від віку чи статі, хто вимушено опинився в конкретних історико-соціальних умовах, відчуваю тиск зовнішніх, незалежних від них обставин.

Аналіз української фразеології засвідчує, що абсолютно нових одиниць «малого фольклору» не дуже багато (*ходить на закупи* → в умовах карантину один раз у кілька днів виходити в магазин, аби придбати потрібні продукти й засоби гігієни; *Змінюємо побутові звички – надягайте рукавички! Розважайся – вірусу не здавайся! Сиди вдома, місця повно. Щоб контактів уникати, використовуй поштомати* тощо).

Основним прошарком фразеологічного фонду української мови періоду коронавірусної пандемії є «переробки», трансформації вже наявних у мові одиниць → *«Людина людині – коронавірус»*, *«Моя хата з краю, карантин перечекаю»*, *«На городі бузина, а в Київ нічим не доїдеш»*, *«На карантин надійся, а сам не гуляй»*, *«Не такий страшний звір, коли є туалетний папір»*, *«Хто людей чіпає, той ковідку хапає»*, *«Хто носить масочку, той буде їсти пасочку»* тощо.

Словник карантинних фразеологізмів буде й надалі поповнюватися, але завершити його хотілося б такими етикетними формулами: *Бажаємо здоров'я! Не хворійте!*

На нашу думку, сфера функціонування коронавірусної лексики та фразеології суттєво розширюється. Сьогодні побутують навіть «ковідні» щедрівки й колядки, адаптовані під сучасні реалії:

*Ковід, ковід, ковідниця, добра в масці молодиця,
а без маски не така – дайте антисептика.
Я ковідку заспіваю, антитіл вам побажаю,
Хай локдаун той проклятий оминає вашу хату!
Побажаю вам одразу, щоб завжди були в запасі
ота гречка із папіром, що ми в березні купили,
Щоб забулось, як в останнє, дистанційне те навчання
Та без черги вас всю зиму пропускали в магазини.*

У цих невеличких величальних піснях яскраво відбито визначальну рису українців – сприймати все з гумором, не впадаючи у відчай навіть у часи пандемії.

Висновки. У процесі історичного розвитку кожної мови притаманні періоди й відносної стабільності, й відчутних структурно-семантичних зрушень. Саме зараз в українській мові відбуваються значні трансформації, яскравою ілюстрацією яких є розвиток і функціонування т. зв. коронавірусної лексики та фразеології. Отримані результати здійсненого дослідження дають підстави стверджувати, що порушена проблематика викликає інтерес, «коронавірусна» лексика і фразеологія активно залучена до мовлення споживачів. В умовах пандемії зафіксовано збільшення частотності вживання слів і словосполучень на позначення цього вірусного захворювання. Лексико-семантичний розвиток системи коронавірусної лексики української мови відбувається завдяки оновленню лексичного складу і змінам у семантичному навантаженні слів. Послугуючись описовим і контекстуальним методами, а також елементами словотвірного аналізу, на матеріалі українськомовної преси в науковій розвідці було схарактеризовано деякі особливості досліджуваних лексичних одиниць.

Перспективними вважаємо подальші дослідження коронавірусної лексики та фразеології, залучення для аналізу нових контекстів її вживання, зіставне вивчення лексико-фразеологічних інновацій на матеріалі слов'янських мов, презентації окресленого прошарку слів у лінгводидактичному й лінгвометодичному аспектах, а також лексикографічну роботу, зокрема зафіксовані номінації коронавірусної лексики та фразеології можуть бути використані в лексикографічній практиці під час укладання словників інновацій.

Отже, за образним висловом О.М. Мацько, «мова не йде на карантин!» Мова розвивається, живе й реагує на всі суспільні зміни. Сподіваймося, що, коли карантин закінчиться, частина досліджуваних слів і словоформ (а ще краще майже всі) надзвичайно швидко знову опиняться на периферії пасивного лексикону. Будьте здорові!

Література:

1. Сербенська О.А., Волощак М.Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. Київ : Просвіта, 2001. 204 с.
2. Мазурик Д.В. Нове в українській лексиці : словник-довідник. Львів : Світ, 2002. 130 с.
3. Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) : монографія. Київ : Видавн. центр КНЛУ, 2003. 388 с.
4. Стишов О.А. Основні тенденції розвитку лексичного складу української мови початку ХХІ століття. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 1. С. 406–415.
5. Кочан І.М. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові : монографія. Львів : Видавн. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2004. 520 с.
6. Колоїз Ж.В. Українська оказіональна деривація. Київ : Акцент, 2007. 311 с.
7. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : монографія. Київ : Вид. Дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.
8. Навальна М.І. Динаміка лексикону української періодики ХХІ ст. : монографія. Київ : Ін-т укр. мови; ВД Дмитра Бураго, 2011. 328 с.
9. Поліщук Н.О. Активність інноваційних процесів у словниково-складі сучасних мас-медіа. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2016. № 842. С. 146–150.
10. Хода Л.Д. Мова реклами в часи пандемії коронавірусу COVID-19 (на матеріалі українських та словацьких текстів). *Південний архів. Філологічні науки*. 2020. № 82. С. 130–134.

11. Весна Т.В., Телецька Т.В. Лексичні інновації періоду коронавірусної пандемії. *Записки з романо-германської філології*. 2020. Вип. 1 (44). С. 83–89.
12. Matoré G. La méthode en lexicologie: domaine français. Paris : Didier, 1973. 126 p.

Matorina N. Theoretical and applied problems of “coronavirus” vocabulary and phraseology in the contemporary Ukrainian language

Summary. In the developed languages of the world, according to linguists, about 800 neologisms appear on average per year. This puts before scientists the task not only to fix new words but also to analyze them flexibly. The study describes the development and functioning of the so-called coronavirus vocabulary and phraseology, which occur today in the Ukrainian language, shows the formation of new trends in the process of neologization of the outlined layer of the language vocabulary fund. Chronologically the work covers 2020 – the beginning of 2021. The source of factual material is the texts of modern Ukrainian periodicals and electronic resources (information sites and portals, online publications). The article

contains a significant array of new factual material: the lexical corpus includes medical terms and special vocabulary related to education, the mass media, and the functioning of society in the context of the coronavirus crisis. The first theoretical foundations of studying coronavirus vocabulary and phraseology are characterized, the influence of extralingual and intralingual factors on innovation processes is traced, in particular, on the replenishment of this thematic group of words and phrases with new names in the context of changes in Ukrainian society and the international arena; the phenomenon of actualization of words that have recently been on the periphery of the lexical system, and during 2020 with lightning speed moved into the active vocabulary is described. The lexico-semantic structure and transformations, functional-pragmatic features, the main ways of creating coronavirus vocabulary and phraseology are analyzed. To identify further the structural and semantic features of coronavirus vocabulary, it is advisable to make new observations and record changes in this thematic group of innovations.

Key words: neologization, neologism, innovation, coronavirus vocabulary, coronavirus phraseology, “witness words”.